

Із.Семенов О.М. Професійна компетенція вчителя української мови і літератури. Програма спецкурсу (для студентів спеціальності 7.010103 "Українська мова та література"). - Глухів, 2003. - 66с.

14.Словник української мови. У 11-ти т. - Т.9. - К., 1978. 15.Столетов В.Н. Педагогика и формирование человеческой личности//Советская педагогика. - 1974. - № 11.

16.Суровцева Р.Ф. Психолого-педагогічні умови формування особистості майбутнього вчителя (на матеріалі української літератури): Автореф. Дис....канд. пед. наук.: 13.00.04. Київський державний лінгвістичний університет. -К., 1998.- 187с.

УДК 378. 035.91

Джурелюк О.Т.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається готовність майбутніх інженерів до управлінської діяльності як невід'ємна складова їх професіоналізму поряд з високим рівнем знань, умінь і навичок та відповідних особистісних якостей в обраній сфері діяльності.

Постановка проблеми. Питання про критерії якості підготовки фахівців -ключове, таке, що визначає спрямованість освітнього процесу вищого навчального закладу. Щоб реально розв'язувати проблему орієнтації освіти на формування висококваліфікованої вітчизняної управлінської еліти, необхідно ввести до критеріїв оцінки якості освіти разом із знаннями і такий параметр, як готовність до управлінської діяльності.

Для того, щоб мати повне уявлення про досліджуваний предмет (готовність), необхідно визначити основні підходи до вивчення цього явища, їх особливості; виявити структуру готовності; визначити сутність готовності майбутніх інженерів до управлінської діяльності.

З урахуванням цього положення звернімося до аналізу накопичених знань, присвячених цьому питанню.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми готовності людини до ефективної професійної діяльності присвячені дослідження А.Ганюшкіна, В.Мерліна, В.Мясищева, Н.Льовітова, Б.Паригіна, Н.Кузьміної, Е.Климова, К.Платонова, Л.Кандибовича, В.Моляко, Л.Карамушки.

На думку К.Платонова професійна готовність - це суб'єктивний стан особистості, що усвідомлює себе здатною і підготовленою до тієї або іншої професійної діяльності і прагне до її виконання. Він розглядає готовність до професійної діяльності як результат трудового виховання, професійного навчання, психологічної підготовки [9].

Е.Климов у своїй роботі зауважує: «Без розуміння того, образ якого результату діяльності повинен утримувати в свідомості професіонал або той хто навчається професії, підвищує професійну кваліфікацію, ми не зможемо розраховувати ні на добру постановку професійної освіти, ні на добру організацію праці, ні на доладне проектування кожною людиною своїх чергових кроків на професійному життєвому шляху, ні навіть на добре взаєморозуміння людей у суспільстві» [4].

В.Байденко і Б.Оскарссон ведучи мову про психологічну готовність до професійної діяльності, використовують поняття «Базові навички» як «особистісні і міжособистісні якості, здібності, навички і знання, які виражені в різних формах, у різноманітних ситуаціях роботи і соціального життя. Для індивіда в умовах розвиненої ринкової економіки існує пряма відповідність між рівнями наявних базових навичок і можливістю отримання зайнятості». До переліку базових навичок автори включають: комунікативні навички і здібності; творчість; здатність до аналітичного мислення; здатність до креативного мислення; пристосовність; здатність працювати в команді; здатність працювати самостійно; самосвідомість і самооцінка [10].

Н.Кузьміна вважає, що психологічна готовність до професійної діяльності характеризується наявністю у фахівця знань, умінь і навиків, що дозволяють йому здійснювати свою діяльність на рівні сучасних вимог науки і техніки [5]. Оскільки будь-яка діяльність є виконання незліченного ряду завдань, професіоналізм (психологічна готовність) в ній виявляється, перш за все, в умінні бачити завдання, їх формулювати, застосувати методологію і методи спеціальних наук для поставлення діагнозу й прогнозу, оцінювати й обрати методи, найбільш придатні для виконання завдань.

А.Штейнмец визначив психологічну готовність до професійної діяльності як процес формування сукупності (системи) психічних утворень - уявлень і понять, способів мислення і умінь, спонук, якостей особистості і ін., що забезпечують мотиваційно-смыслову готовність і здатність суб'єкта до здійснення професійної діяльності [12].

Професійна готовність майбутнього інженера досліджується як найважливіша частина загальної підготовки особистості фахівця. Її розглядають через професійну майстерність, професійну компетентність, оволодіння управлінською технікою і технологією, що слугує показником соціальної зрілості інженера і являє собою професійно важливу якість, яка передбачає наявність психологічних знань, умінь й особистісних рис, що характеризують спрямованість на ефективну взаємодію з колегами в процесі здійснення професійної діяльності.

Оцінюючи готовність, дуже важливо визначити внутрішні сили особистості, її потенціали і резерви, спрямовані на підвищення продуктивності професійної діяльності в майбутньому [11].

У зв'язку з цим точнішим, на наш погляд, є розуміння готовності як інтегральної особової освіти, системи якостей фахівця, що забезпечує результативність його діяльності.

Вельми значущий в цьому плані висновок В.Мерліна про те, що готовність до праці - це, насамперед готовність особистісна. Серед усіх параметрів готовності до професійної діяльності на перший план він висуває особистісний параметр [7].

Цієї ж точки зору дотримується Я.Коломинський, вважаючи готовність до праці певним рівнем у розвитку особистості, що передбачає сформованість цілісної структурованої системи ціннісних, когнітивних, емоційно-вольових і операційно-поведінкових якостей особистості, що забезпечують її оптимальне орієнтування в діяльності [2].

Таким чином, професійна готовність трактується багатьма дослідниками як один із критеріїв результативності процесу підготовки, як система інтеграційних властивостей, якостей особистості і як установка на майбутню діяльність.

Принципові підходи до розуміння структури психологічної готовності в цілому закладено в низці робіт М.Дяченка, Л.Кандиловича, В.Моляко; психологічної готовності до управлінської діяльності - Л.Карамушки.

Важливим для нашого дослідження є запропоноване Г.Баллом розуміння структури готовності як комплексної здатності де, як і в будь-якій цілісній якості особистості, можна виокремити сторони: мотиваційну, що відіграє стрижневу роль, інструментальну(яка визначає зміст і стильові особливості) та вольову, що забезпечує її реалізацію в реальних умовах [1].

Л.Карамушка спирається на розуміння психологічної готовності як особистісного утворення, що забезпечує успішну взаємодію керівників з учасниками управлінського процесу та ефективність управління в цілому. Теоретико-емпірична модель готовності до управлінської діяльності включає функціонально пов'язані компоненти: мотиваційний; когнітивний; операційний; особистісний [3].

Основна частина. Готовність майбутніх інженерів до управлінської діяльності є результат цілеспрямовано організованого процесу становлення особистості інженера, що включає сприйняття й осмислення управлінських цінностей, формування власного ставлення до мети і завдань професійної діяльності, реалізацію їх у своїй управлінській

діяльності з урахуванням власної індивідуальності, уявлень про свої подальші професійні плани [8].

У зв'язку з цим, чималий інтерес становить питання про те, що розуміють майбутні інженери під поняттям «Готовність до управлінської діяльності». У 2006 - 2007 навчальному році було опитано 140 студентів IV курсу факультетів механіки та металургії Донбаського державного технічного університету. 63% студентів до «готовності» схильні відносити тільки наявність управлінських знань, умінь і навиків, 17% студентів готовністю називають деякі особистісні якості, 15%) студентів поняття готовність розкривають через сукупність духовних і матеріальних цінностей, 5% студентів пов'язують готовність до управлінської діяльності з загальною культурою людини, яку необхідно освоювати в процесі навчання в університеті і в практичній діяльності.

Ми розглядаємо готовність майбутніх інженерів як сутнісну характеристику особистості фахівця, що характеризує його готовність до управлінської діяльності через сформованість таких складових: управлінської

позиції й особистісних якостей; професійних знань, професійних умінь і творчого характеру управлінської діяльності; саморегуляції особистості та професійної поведінки майбутнього інженера.

Інтегральним критерієм оцінювання готовності майбутніх інженерів до управлінської діяльності є психологічна готовність до професійної діяльності, управлінської зокрема, а також висока її продуктивність [6].

Психологічна готовність до управлінської діяльності має такі складові:

- наявність загальних і спеціальних здібностей, цікавості до управлінської діяльності;
- готовність до прийняття ризикованих рішень під час розв'язання складних проблем, подолання напружених ситуацій, до активних дій в екстремальних умовах;
- ціннісне ставлення до професіоналізму;
- наявність спеціальних знань і вмій;
- готовність до збільшення стресових навантажень;
- готовність до зміни умов праці й особистого життя;
- самооцінку, самоаналіз, самоконтроль.

У період навчання майбутнім інженерам необхідно сформувати такі якості:

- систему мотиваційних і ціннісних установок, моральних і інших властивостей особистості, особистісну, професійну і життєву позицію;
- індивідуально-типологічні властивості інженера, комунікативні уміння і стиль ділового спілкування, емоційність і її динаміку, здатність до імпровізації і професійну інтуїцію;
- уміння і навички фахівця, система яких необхідна і достатня для організації цілісного, особистісно-орієнтованого процесу і реалізації в управлінській діяльності професійної й особистісної позиції;
- систему знань майбутнього інженера, що повинна адекватно відповідати цілісній науковій картині професійної діяльності.

Ефективність процесу формування готовності майбутніх інженерів до управлінської діяльності забезпечується реалізацією сукупності наступних системою засобів: а) формуванням цілісного уявлення про цінності, способи ефективною управлінської діяльності; б) систематизацією власного управлінського досвіду і поглядів, виробленням своєї позиції, стилю діяльності і поведінки; в) розглядом змісту процесу підготовки на підставі міждисциплінарних зв'язків [10].

Формування готовності майбутніх інженерів до управлінської діяльності має розглядатися як невід'ємна складова їх професіоналізму поряд з високим рівнем знань, умінь и навичок та відповідних особистісних якостей в обраній сфері діяльності.

Висновки. Підготовка майбутніх інженерів до управлінської діяльності в системі вищої технічної освіти потребує удосконалення змісту, форм і методів навчально-

виховного процесу, створення спеціальної системи психолого-педагогічної й управлінської підготовки, спрямованої на оволодіння знаннями з педагогіки і психології управління, міжособистісного спілкування, управлінської культури й управлінських технологій.

Наведені результати теоретичних досліджень не вичерпують всього комплексу проблем щодо формування готовності майбутніх інженерів до управлінської діяльності в системі вищого навчального закладу. Вони потребують подальшого наукового дослідження, зокрема вивчення можливостей включення управлінських дисциплін до складу професійно орієнтованих.

Література:

1. Балл Г.О. Психологічні аспекти гуманізації освіти: Книга для вчителя / За ред. Г.О.Балла. -Рівне, 1996. - 168 с.
2. Дяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психологические проблемы готовности к деятельности. - Минск, 1976. - 174 с.
3. Карамушка Л.М. Психологія управління закладами середньої освіти: Монографія. - Київ: Ніка центр, 2000. - 332 с
4. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения. - Ростов на Дону, 1996.- 157 с.
5. Кузьміна Н.В. Проблеми професійної підготовки спеціалістів в вузах // Проблеми отбора и профессиональной подготовки специалистов в вузах. Под ред. Н.В.Кузьминой. - Л., 1970. - 228 с.
6. Луговий В. Болонський процес і підготовка державно-управлінських кадрів // Вісник державної служби України. - 2005. -№1.-С. 13-19.
7. Мерлин В.С. Личность как предмет психологического исследования: Учеб. пособие. - Пермь, 1988. - 80 с.
8. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці. - К., 1989. - 48 с.
9. Платонов К.К. Структура и развитие личности. - М.: Наука, 1986. - 254 с.
10. Романовський О.Г. Підготовка майбутніх інженерів до управлінської діяльності: Монографія. - Харків: Основа, 2001. - 312 с
11. Скляр П.П. Гуманізація освіти у життєвих перспективах майбутніх інженерів. - Монографія. - Луганськ: Вид-во СНУ ім.В.Даля, 2007. - 288 с
12. Шиейнмец А.Э. Психологическая подготовка к педагогической деятельности. Монография. - Калуга, КГПУ, 1998. - 342 с.

УДК 377:5

Кечик О.О.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ – СКЛАДОВА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Реформування системи освіти в Україні на принципово нових соціально-економічних засадах зумовлює посилення уваги суспільства до підвищення загальноосвітньої, фахової, комунікативної компетенції майбутніх спеціалістів, забезпечення їхньої конкурентноспроможності.

Відповідно до положень Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті щодо стратегічних напрямів професійної підготовки особистості майбутнього вчителя можна чітко простежити тенденцію, спрямовану на підвищення ролі самостійності під час навчання у вищій педагогічній школі.

Виконання завдань, що постали перед вищою школою, вимагають пошуку шляхів удосконалення навчально-виховного процесу, розробки нових методів та організаційних форм взаємодії викладача і студента. Загальновідомо, що тільки ті знання, до яких студент прийшов самостійно, завдяки власному досвіду, думці та діям, стають справді міцним його здобутком.